

чені проміжних і кінцевих результатів відновлення фінансової стійкості, корегуванні (за необхідністю) основних завдань відповідно до впровадження заходів удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства. Контроль здійснюється не тільки керівниками фінансового департаменту (відділу, служби), але й керівниками виробничого та збутового осередків підприємства.

У разі досягнення позитивних результатів у відновленні фінансової стійкості підприємства підбиваються підсумки й узагальнюються результати реалізованих напрямів, заходів і завдань.

Висновки

Відновлення фінансової стійкості в післякризовому періоді - це можливість забезпечити приріст обсягу виробництва й реалізації продукції на рівні докризового періоду, досягти рентабельної діяльності, вчасно сплачувати за вимогами кредиторів. Період відновлення фінансової стійкості підприємства залежить від ступеня втрати стійкості під час настання кризових явищ, а також рівня недосконалості в технічному й технологічному розвитку.

Реалізація запропонованих напрямів відновлення фінансової стійкості дозволить поліпшити фінансово-економічне становище підприємства в цілому й здобути конкурентні переваги на товарному ринку.

Відновлений фінансовий стан необхідно постійно підтримувати, забезпечуючи стабільність діяльності в умовах ринкових коливань і змін.

У подальших дослідженнях необхідно розробити стратегію управління стійким станом підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеенко Н. В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий / Н. В. Алексеенко // Экономика і організація управління : зб. наук. праць. - Донецьк : ДонНУ, Каштан, 2009. - Вип. 2 (6). - С. 50-60.
2. Белополюский Н. Г. Энвайроника - наука будущего развития человечества / Н. Г. Белополюский. - [3-е изд., перераб. и доп.]. - Донецк, 2007. - 436 с.
3. Ковалёв В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / В. В. Ковалёв, О. Н. Волкова. - М. : ООО "ТК Велби", 2002. - 424 с.
4. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А. Д. Шеремет. - М. : ИНФРА-М, 2006. - 415 с.
5. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / [А. И. Алексеева, Ю. В. Васильев, А. В. Малеева и др.]. - М. : Финансы и статистика, 2006. - 528 с.
6. Штембуляк Д. О. Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності / Д. О. Штембуляк // Экономика и управление. - 2010. - № 1. - С. 119-123.
7. Егоров П. В. Стратегический мониторинг в управлении финансово-хозяйственной деятельностью производственных систем / П. В. Егоров, Н. В. Алексеенко. - Донецк : Юго-Восток, 2005. - 173 с.
8. Бушмелева Г. В. Мониторинг в системе управления предприятием : [монография] / Г. В. Бушмелева. - Екатеринбург ; Ижевск : Ин-т экономики РАН, 2004. - 60 с.

M. Kravchenko

DIRECTIONS OF RECOVERY OF ENTERPRISES FINANCIAL STABILITY

There has been defined the essence of main directions of financial stability recovery, which presuppose modernization of an enterprise, improvement of costs management, price policy and product distribution policy, improvement of enterprises finance management.

Key words: financial stability, industrial enterprise, sphere of activity, production modernization.

© М. Кравченко

Надійшла до редакції 29.08.2011

УДК 330.190.1

РОЛЬ РОДИНИ У ВІДТВОРЕННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

ТЕТЯНА ЛЄХ,

аспірант кафедри економічної теорії Донецького національного університету

У статті розглянуто процес відтворення людського капіталу в родині. Показано, що основним етапом цього процесу є етап формування людського потенціалу. Зроблено порівняльний аналіз соціально-економічних умов відтворення людського капіталу в Україні та ЄС. Відзначено відмінність структури видатків, що формують інвестиції в людський капітал, у країнах ЄС та в Україні, та її вплив на стабільність розширеного відтворення людського капіталу.

Ключові слова: сім'я, домогосподарство, людський капітал, відтворення.

Постановка проблеми. Відтворення людського капіталу є пріоритетним напрямком економічного розвитку. Питання відтворення й функціонування людського капіталу визначають перспективи соціально-економічного прогресу.

Процес цілеспрямованого формування людського капіталу здійснюється родиною, у тому числі самим індивідом, державою й підприємством, де відбувається його реалізація, та передбачає інвестиції в його накопичення й розвиток. Ключовою

№ 6 (113) вересень-жовтень 2011 р.

інвестиційною ланкою в цьому ланцюзі виступає родина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі розглядаються різні підходи до відтворення людського потенціалу й капіталу. Окреслена проблема завжди була в центрі наукових досліджень закордонних і вітчизняних учених. Найбільш відомі дослідники в цій галузі: Г. Беккер, Д. Богиня, В. Гой, О. Грішнова, М. Долішній, С. Дятлов, М. Євтушенко, Р. Капелюшников, М. Критський, В. Куценко, Є. Лібанова, Я. Мінсер, С. Тютунникова, Т. Шульц та інші.

Економічні умови впливають на соціально-економічні процеси в родині не безпосередньо, а через людську поведінку, одним із регуляторів якої виступають економічні мотиви, що є внутрішніми, а не зовнішніми складовими механізмів регуляції питань народжуваності, освіти, здоров'я.

У процесі переходу до економіки знань відбувається трансформація соціально-економічних умов життя суспільства, загострюються й збільшуються існуючі проблеми та з'являються нові обставини, що ускладнюють відтворювальні процеси родини.

Мета статті - аналіз різних факторів, що впливають на відтворення людського капіталу в родині й умови забезпечення стабільності та повноцінності цього відтворення в економіці знань.

Виклад основного матеріалу. Людський капітал формується й використовується на різних рівнях під впливом дій різних економічних агентів - держави, підприємств і домогосподарств.

У вузькому сенсі поняття "домашнє господарство" містить у собі всю сукупність традиційно домашніх робіт із ведення господарства, таких як побутове обслуговування членів родини, ведення особистого підсобного господарства. Сучасне поняття "домогосподарство" в широкому сенсі досить складне, багатогранне й багатоаспектне та розглядається як економічна мікросистема, що характеризується поняттями "індивід" і "родина", але водночас не є тотожним їм, тому що може складатися як із одного індивіда, так і з декількох родин [1].

Домогосподарство є господарською одиницею, що складається з однієї або декількох осіб, які проживають спільно й мають загальний бюджет. Воно забезпечує економіку різними видами ресурсів і використовує кошти, одержані за їхню реалізацію, для задоволення потреб своїх членів. Домогосподарство відображає процеси, що відбуваються в економіці й пов'язані із життєдіяльністю людини, родини.

Як і будь-яка економічна одиниця, домогосподарства мають основні характерні ознаки: спільне проживання й облаштованість побуту, спільне ведення господарства, володіння різними видами ресурсів, наявність самостійності при прийнятті господарських рішень, бажання найбільш повного задоволення своїх потреб [2].

Як правило, домашнє господарство веде родина. Родина - група принаймні з двох людей, що складається або з подружньої пари й (якщо є) неодружених дітей до 25 років, або з однієї особи, неодруженої, вдової, розлученої або такої, яка живе окремо, і її дітей, неодружених, у віці до 25 років [3].

Розглядаючи процес формування індивідуального людського капіталу, слід приділити особливу увагу цьому процесу, що випереджає формування й накопичення людського потенціалу.

У першу чергу формування людського капіталу відбувається в родині під впливом певної підготовки, навчання й інвестиційних вкладень. Родина є основним джерелом коштів, необхідних на народження, виховання, освіти, культури й здоров'я дітей. У структуру людського капіталу включаються такі елементи, як уроджені здібності й таланти, знання й уміння, навички, що здобуваються в процесі виховання й навчання [4].

Згідно з моделлю формування й відтворення людського капіталу [5] процес формування людського капіталу послідовно проходить декілька фаз: фазу формування людського потенціалу, яка складається з виховання, загальної освіти й фахової освіти, й фазу відтворення й накопичення індивідуального людського капіталу.

Перший життєвий цикл формування індивідуального людського капіталу займає перші шість-сім років життя дитини. Повну відповідальність за виховання дітей і їх нормальний розвиток несуть батьки. У цей період формуються кістково-м'язова система, біохімічні механізми, усі підсистеми організму як основи здоров'я й розвитку. У цьому віці дитина освоює основи культури й норм спілкування - мову, основні життєві принципи поведінки й спілкування. У цей же період формуються почуттєвий світ, психомоторні реакції й стабільність нервової системи [5].

Розглянемо структуру населення України з позиції теорії формування й відтворення людського капіталу (рис. 1).

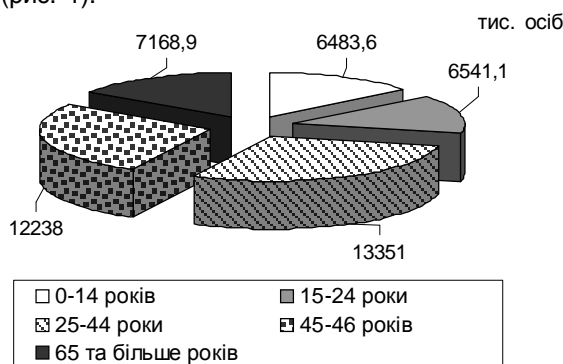

Рис. 1. Структура населення України за віковими групами в 2010 р. [7].

Вікова група від 0 до 14 років відповідає періоду виховання й загальної освіти. Із 7 до 17-18 років діти навчаються в школі. Призначення загальної освіти з погляду людського капіталу полягає у формуванні основ культурно-морального капіталу, виявленні й закріпленні індивідуальних здатностей та орієнтації дітей. Загальна середня освіта закладає базовий обсяг знань у галузі природознавства, суспільних і гуманітарних наук. Без цих знань практично неможливе або утруднене одержання професійних знань, особливо за професіями висококваліфікованих робітників, фахівців, менеджерів. Одночасно завершується соціалізація особистості, усвідомлення громадянських прав та обов'язків, бажання жити за нормами суспільної моралі [5].

Група від 15 до 24 років відповідає періоду загальної й професійної освіти. На цьому етапі формується індивідуальний людський потенціал. Закладаються основи вітального капіталу завдяки заняттям фізичною культурою й спортом, пропаганді здорового способу життя, необхідним медичним послугам. Шляхом трудового виховання формується

трудоий потенціал. Виявлення й розвиток схильностей і талантів у різних галузях життєдіяльності виступає базою для формування інтелектуального й організаційно-підприємницького капіталу. Потенціал культури й моральності закладається в індивіда завдяки моральному вихованню, культурним і ціннісним нормам, прийнятим у суспільстві й родині. В Україні ці групи становлять 28 % населення.

Від 25 і до 65 років відбувається відтворення й накопичення людського капіталу на базі наявного в індивіда людського потенціалу. Велике значення тут мають інформаційне забезпечення, підвищення кваліфікації, перекваліфікація, поєднання професій і спеціальностей. Основою накопичення й розвитку вітального капіталу стає профілактика захворювань, охорона праці й техніка безпеки, здоровий відпочинок і лікувальні послуги. Реалізація трудового потенціалу в трудовий капітал відбувається під впливом підтримки професіоналізму й кваліфікації, інформації про ефективний досвід, становлення трудової кар'єри. Формування індивідуального інтелектуального капіталу відбувається при активізації творчої й інноваційної діяльності, створенні й закріпленні інтелектуальної власності, підтримці креативних починань. Управління й практична підприємницька діяльність являють собою реалізацію організаційно-підприємницького капіталу. Під впливом накопиченого культурно-морального капіталу відбувається саморегулювання поведінки за нормами моралі й мо-

ральності, боротьба з порушенням норм і законів. В Україні до цієї фази відтворення людського капіталу належить 56 % населення.

Таким чином, ми можемо бачити важливість і соціальну значущість матеріального й морального стимулювання трудових і ділових досягнень, визнання росту соціального статусу, кар'єри.

Відтворення людського капіталу засноване на репродуктивній, рекреаційній, господарсько-побутовій та інших функціях домогосподарств. [6]. Основний етап відтворення людського капіталу - це етап формування людського потенціалу. Економічно людський потенціал залежить від фінансового благополуччя домогосподарств, можливостей для повноцінного й гармонійного розвитку особистості батьків і дітей. Культурний і моральний розвиток залежить від фінансової стабільності родини. Зміцнення добробуту родини - шлях до найкращого використання основного національного багатства - багатства, утіленого в людях.

Інвестиційну активність домогосподарств у сфері відтворення людського капіталу можна проаналізувати, ґрунтуючись на даних про їхні видатки (рис. 2). Людський капітал являє собою сформований у результаті інвестицій і накопичений людський певний запас здоров'я, знань, навичок, здатностей, мотивацій, які доцільно використовуються в процесі праці, сприяючи росту продуктивності й заробітку.

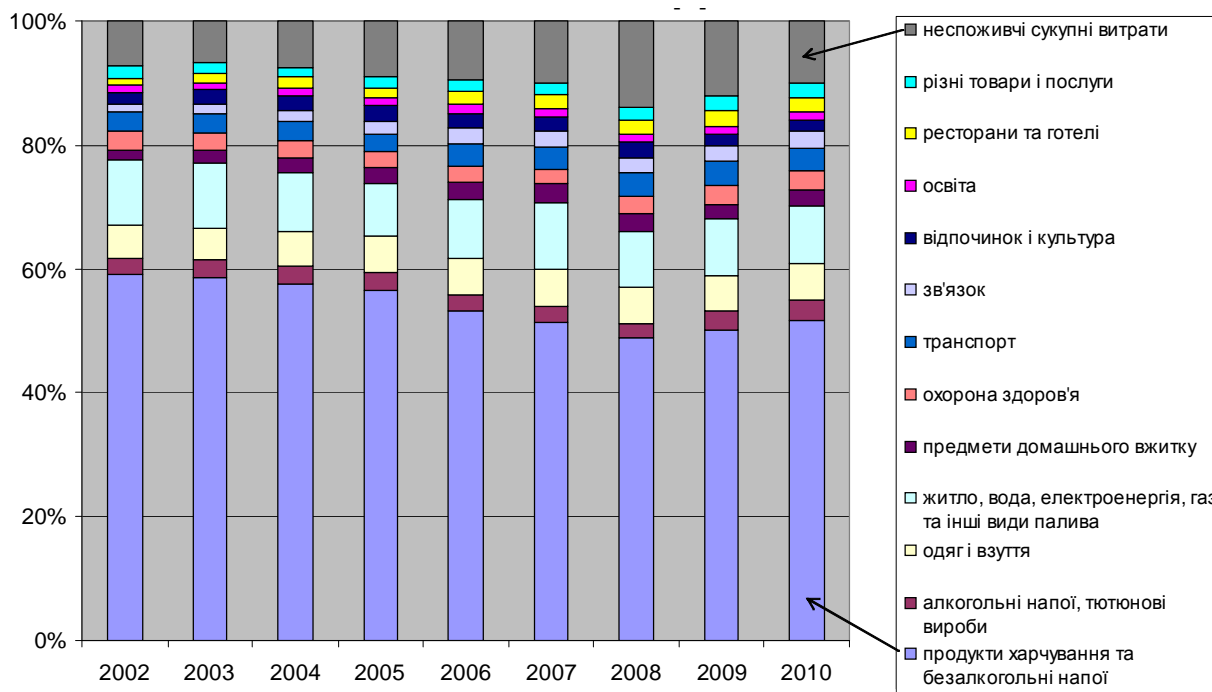

Рис. 2. Динаміка сукупних витрат домогосподарств України у 2002-2010 рр. [7]

Основною категорією витрат українських домогосподарств виступають продукти харчування й безалкогольні напої. У 2002 році цей вид витрат становив 59,1 % від усіх витрат домашніх господарств. У 2010 році витрати на продукти харчування знизилися й становлять 51,6 % від сукупних витрат (рис. 3).

Видатки, що формують інвестиції в людський капітал продовжують залишатися на низькому рівні. Витрати на охорону здоров'я з 2002 до 2010 року

коливаються на рівні 3 % від сукупних витрат домогосподарств. Забезпечення відпочинку й культурного розвитку становить близько 2 % витрат. Витрати домогосподарств на освіту в Україні становлять 1,3 % від сукупних витрат, що становить менше половини витрат на алкоголь і тютюнові вироби за той же період.

Для порівняння розглянемо інвестиційні вкладення в людський капітал домогосподарств країн Європейського Союзу (рис. 4). Видатки на освіту й охо-

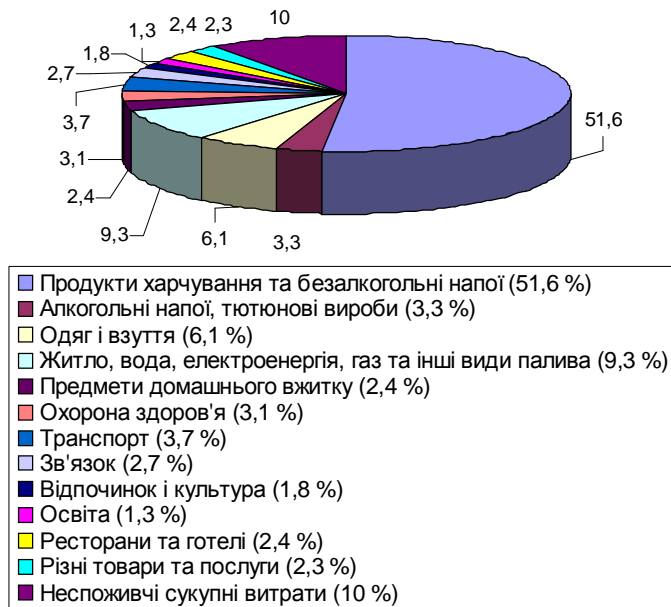

Рис. 3. Структура сукупних витрат домогосподарств України в 2010 році, % [7].

рону здоров'я становлять 4,4 % від сукупних витрат. Витрати на відпочинок і культурні заходи - 18,4 % від сукупних витрат домогосподарств. А витрати на продукти харчування становлять усього 12,7 % від усіх витрат домогосподарств.

го капіталу. Отже, для збільшення людського капіталу України необхідно забезпечити комплексне інвестування в усі структурні елементи людського капіталу згідно з фазами циклу його відтворення.

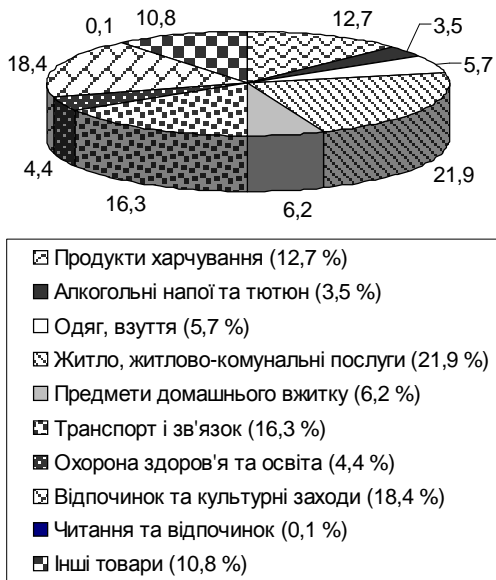

Рис. 4. Структура сукупних витрат домогосподарств країн ЄС, % [8].

Отже, в Україні витрати домогосподарств, що забезпечують відтворення національного людського капіталу становлять 16,3 % від сукупних витрат. Аналогічні витрати домогосподарств ЄС становлять 22,8 %.

Висока вартість продуктів харчування й комунальних витратів значно знижують інвестиційну здатність домогосподарств для забезпечення стабільного розширеного відтворення людського капіталу в Україні.

Для підвищення конкурентоспроможності національного людського капіталу потрібний гармонійний розвиток усіх сфер та елементів людського капіталу як у фазі формування потенціалу, так і у фазі відтворення й нагромадження індивідуального людсько-

Висновки

Родина є основною соціально-економічною одиницею відтворення й реалізації людського потенціалу за допомогою цілісної життєдіяльності, забезпечуваної одним або декількома індивідами, що спільно проживають і на основі спільно-розділених відносин ведуть спільне господарство. Родина виступає найважливішим економічним агентом, що впливає на якість сформованого людського капіталу.

Основний етап відтворення людського капіталу - це етап формування людського потенціалу. Економічно людський потенціал залежить від фінансового благополуччя родини, можливостей для повноцінного й гармонійного розвитку особистості батьків і дітей. Культурний і моральний розвиток залежить від фінансової стабільності родини. Зміцнення добробуту родини - шлях до найкращого використання основного національного багатства - багатства, утіленого в людях.

Надалі необхідно дослідити механізм визначення мінімального рівня доходу родини, при якому забезпечується розширене відтворення людського капіталу, пошук нових підходів в організації співробітництва "держава-родина".

ЛІТЕРАТУРА:

1. Можайкина Н. В. Домохозяйства в воспроизводстве человеческого капитала / Н. В. Можайкина // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. - 2006. - № 1. - С. 44-47. - (Сер. Економічні науки) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2006/06mnvchr.html>.
2. Фирсова О. Н. Развитие домохозяйств городского населения в трансформационной экономике России : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.01 "Экономическая теория" / О. Н. Фирсова ; Орловский государственный технический университет. - Орел, 2009. - 23 с.
3. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь : в 2 тт. / И. Бернар, Ж-К. Колли. - М., 1994. - Т. 1.

4. Найданова С. Б. Роль семьи в формировании человеческого капитала / С. Б. Найданова // Современные проблемы науки и образования. - 2006. - № 1. - С. 76-78.

5. Человеческий капитал: содержание и виды, оценка и стимулирование : [монография] / [В. Т. Смирнов, И. В. Сошников, В. И. Романчин, И. В. Скоблякова]. - М. : Машиностроение-1 ; Орел : ОрелГТУ, 2005. - 513 с.

6. Можайкина Н. В. Социально-экономическая сущность категории домохозяйства / Н. В. Можайкина // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. - 2008. - № 1. - С. 45-49.

7. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Eurostat yearbook 2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/eurostat_yearbook_2010.

T. Lekh

THE ROLE OF FAMILY IN REPRODUCTION OF THE HUMAN CAPITAL

The article describes the process of reproduction of human capital in family. The article is devoted to the analysis of social-economic conditions reproducing the human capital in Ukraine and EU.

Key words: family, household, human capital, reproduction.

© Т. Лєх

Надійшла до редакції 19.09.2011

УДК 669.013:338.512

ОПТИМІЗАЦІЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ЗМЕНШЕННЯ СУМИ ЗМІШАНИХ ВИТРАТ

ОЛЕКСІЙ ЛИСАЧЕНКО,

*кандидат економічних наук, професор кафедри економіки та управління
Донбаського державного технічного університету, м. Алчевськ*

ІРИНА ЧАБАНЕНКО,

*магістр, старший викладач кафедри фінансів
Донбаського державного технічного університету, м. Алчевськ*

У статті розглянуто оптимізацію витрат за допомогою методів АВС-аналізу, XYZ-аналізу та вартісного аналізу, симплексного методу. Для оптимізації обсягів виробництва запропоновано використовувати симплексний метод з урахуванням зменшення ставки змішаних витрат.

Ключові слова: постійні витрати, змінні витрати, собівартість, симплексний метод, обсяг виробництва, лінійна форма.

Постановка проблеми. Протягом багатьох років перед металургійною промисловістю ставиться завдання - максимізувати обсяг виробництва, виконати планові показники, але інколи кількість продукції, що виготовляється, не дозволяє знизити собівартість, оскільки часто не враховується навантаження на цехи. Собівартість 1 т продукції на одному підприємстві по різних цехах різна, вона залежить від умов, якості та марки продукції.

Методика оперативного управління витратами зводиться до алгоритму управління. Алгоритм, у свою чергу, включає оптимізацію виробництва продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування, оцінки витрат, шляхів їх зниження й оптимізації займаються як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці, а саме: Н. В. Бистрівська, В. Боб-

ров, І. В. Бугай, Г. О. Величко, М. В. Володькіна, В. М. Гриньова, П. С. Єщенко, О. Коблянська, Т. Миколаєва, В. Рожелюк, Г. В. Савицька, А. В. Череп, Дж. Шанк, Ю. О. Шумило та інші, але багато питань залишаються невирішеними та потребують подальшого дослідження.

Метою роботи є аналіз проблеми зниження собівартості продукції металургійного підприємства за рахунок визначення оптимального обсягу виробництва при тому, щоб додержуватися планових показників по ставці змішаних витрат.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, однією з головних цілей діяльності підприємства є отримання максимального доходу при зменшенні та оптимізації витрат. Тобто, урахувавши сказане, витрати є важливою економічною категорією, яка ха-

№ 6 (113) вересень-жовтень 2011 р.